

A HÁZASSÁGI VAGYONJOG EGYES TÁRSASÁGI JOGI KÉRDÉSEI

„A házasság megkötésével a házastársak között a házassági életközösség idejére házastársi vagyonközösség keletkezik. Ennek alapján a házastársak osztatlan közös tulajdona mindaz, amit a házassági életközösség ideje alatt akár együttesen, akár külön-külön szereztek, kivéve azt, ami valamelyik házastárs különvagyonához tartozik.”¹

A házassági életközösség új fejezetet nyit a házastársak életében, más megvilágításba kerülnek a jövőben szerzeményeik és jognyilatkozataik – néhány kivételtől eltekintve – azok a közös háztartást gyarapítják, vagy csökkentik. A „közösködés” nem csak a javak szerzésére, hanem a kötelezettségek, adósságok viselésére is kiterjed.

A házastársak közös tulajdona; a Csjt. rendelkezésénél fogva, minden külön jogi aktus nélkül keletkezik, a házastárs dologi hatályú tulajdonszerzéséhez nem szükséges, hogy a szerzésben maga is részt vegyen. Az együtt élő házastárs Csjt-n alapuló dologi hatályú tulajdonszerzése még ingatlan esetében is fennáll, függetlenül az ingatlan-nyilvántartási bejegyzéstől.² A felek közös szerzése egyenlő arányú osztatlan közös tulajdont eredményez.

De sokan ismerik, és örvendezik, vagy épp keserülnek a közösködés e formáját, míg mások fondorlatos eszközökkel igyekeznek kikerülni béklyójából. Gondoljunk csak Mikszáth Kálmánra, korának későn elismertté vált nagy írójára, akinek házasságát ugyancsak próbára tette a kezdeti írói kudarcok nyomora. Nem kívánva azt, hogy felesége is osztozzék a házasság folytán közössé vált adósságaiban, esetleg annak maradék vagyona is a hitelezők martalékává váljék, inkább kitalált csalárdságra hivatkozva elvált szeretett párjától. Igaz, évekkel később, már megbecsült, jól fizetett íróként újból feleségül vette. A feleség, Mauks Ilona naplóját felhasználva Kertész Erzsébet írt izgalmas, lírai regényt a kétszeri házasságról.³

A világ talán egyik „leghírhedtebb” házassági vagyoni szerződését Onassis görög hajómágnás és Jacqueline Kennedy kötötték. Ennek burkolt célja

az volt, hogy a feleséget a férj üzleteinek mérhetetlen jövedelméből kiszorítsa. A szerződés pontosan meghatározta, hogy a férj bevételeiből havonta mekkora jövedelem illeti feleségét, és ebből mennyit, mire költhet. A szerződés azt is tartalmazta, hogy a férj halálakor, ha az a házasság alatt következik be, mekkora összeg üti az özvegy markát. Onassis később a pénzén keresztül elérte, hogy a görög parlament olyan törvényt fogadjon el, mely szerint, ha egy görög és nem görög állampolgár görög területen házasságot köt, akkor az aláírt házassági vagyoni szerződés pénzügyi rendelkezései érvénytelenek, a nem görög házastárs törvényes örökösnek sem tekinthető. A külföldi házastárs kizárólag a férj végrendeletébe foglaltak szerint kaphat juttatást. Jacqueline Kennedy így, férje halálát követően, csak igen szerény végrendeleti járadékban részesült, amit természetesen akkor tudott meg.⁴

Családjogi törvényünk már 56. esztendejében jár, megalkotása óta túl vagyunk a szocializmuson, rendszerváltáson, több gazdasági válságon, jelenleg a demokrácia és piacgazdaság napjait éljük. A társadalmi, gazdasági viszonyok átalakultak, megváltoztak, a törvény szabályai – néhány kivételtől eltekintve – viszont ugyanazok maradtak. Így számos új jogintézményre – pl.: különböző vállalkozási formák megjelenése, jelentős vagyonok felhalmozódása, több ingatlan tulajdonlása, stb. –, nem lehettek tekintettel megcsontosodott házassági vagyoni rendelkezései. A mai kor kihívásaiból táplálkozó problémákat eddig a bírói gyakorlat igyekezett megoldani.

A jogalkotás a társasági jog területén lendületesebb, ezért a társasági részesedést érintő egyes házassági vagyoni kérdések itt találtak hamarabb megoldásra. A következő lépés a családjogi szabályok bővítése lesz, már tervezet formájában van az új Ptk. Családjogi Könyve (a továbbiakban: Javaslat).

Jelen írásban a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) házassági vagyoni jogot érintő szabályaival, illetve a Csjt. és Javaslat azon társasági jogot érintő házassági vagyoni rendelkezéseivel kívánunk foglalkozni, amelyek valamely okból külön figyelmet érdemelnek, továbbá néhány, szabályozásból kimaradt kérdésre szeretnénk rávilágítani.

I. A HÁZASTÁRSI KÖZÖS VAGYONNAK MINŐSÜLŐ ÜZLETRÉSZ SORSA A HÁZASTÁRSI KÖZÖS VAGYON MEGOSZTÁSA SORÁN

Valamennyi gazdasági társaság esetében külön paragrafus foglalkozik a házastársi közös vagyonhoz tartozó társasági részesedés juttatásának lehető-

ségeivel – a társaság jellemzőitől függően – a nem tag házastárs részére, amennyiben a házastársi közös vagyon megosztásra kerül. E körből kiemelten a korlátolt felelősségű társasággal szeretnénk foglalkozni, mert ennek tekintetében szorulnak leginkább magyarázatra a Gt. és az új Ptk. Családjogi Könyvében belül a házastársi közös vagyon megosztásának tervezett szabályai.

A korlátolt felelősségű társaságbeli részesedés megszerzése történhet alapítással, illetve a társaság működése során üzletrész átruházással, örökléssel, stb. A társaság bejegyzését követően a tagok jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot az üzletrész testesíti meg. Minden tagnak csak egy üzletrésze lehet, egy üzletrésznek viszont lehet több tulajdonosa. Ezek a személyek a társasággal szemben egy tagnak számítanak, jogukat közös képviselőjük útján gyakorolhatják és a tagot terhelő kötelezettségekért egyetemlegesen felelnek. Az üzletrész bár polgári jogilag nem minősül birtokba vehető dolognak, így polgári jogi értelemben tulajdonjog tárgya sem lehet, azonban mint „eszmei dolog” a Gt. szerint a tag tulajdona, sőt az dolog módjára átruházható. A bírói gyakorlat szerint *„Az üzletrész, mint eszmei dolog átruházása során a Ptk-nak a dolog tulajdonjogának átruházásánál alkalmazott szabályai az irányadók.”* (BH 1994/4/202)

Az üzletrész értéke a benne foglalt jogokhoz, a vállalkozás eredményességéhez, és egyéb más tényezőkhöz képest változó, ezért többnyire eltér a törzsbetét összegétől.

Amennyiben a társasági részesedés megszerzése házastársi vagyonszövetség ideje alatt, a közös vagyonból történik, ez családjogilag osztatlan közös tulajdont eredményez, de csak a házastársak belső jogviszonyában. A birtoklás, használat, rendelkezés joga csak a tag házastársat illeti meg, e vonatkozásban a társasági jog szabályai az irányadóak. A nem tag házastársnak a társasággal szemben általában tulajdoni igénye nem lehet, a gazdasági társaságba bevitt és a cégbejegyzést követően az üzletrészben megtestesülő házastársi közös vagyon címén a házastárs, a jelenleg érvényesülő bírói gyakorlat szerint, nem léphet fel tulajdoni igénnyel az üzletrészre vonatkozóan, analóg módon alkalmazva a házastárs által szerzett ingatlan esetében alkalmazható azon szabályt, hogy a házastárs követelheti saját tulajdoni hányadának az ingatlan nyilvántartásba való bejegyzését.⁵ Ez ugyanis társasági tagsági jogviszonyt is keletkeztetne egyben, amely a Gt. jelenleg, és korábban hatályos szabályai szerint nem lehetséges. A nem tag házastárs Csjt. rendelkezésén alapuló tulajdonjoga csak

a tag házastárssal szembeni elszámolási igényt jelenti a házastársi közös vagyon megosztásakor.⁶ A nem tag házastárs társasági jogi szempontból tagsági jogviszony hiányában semmiféle önálló jogosultságot nem szerez, nem kerül a társasággal jogviszonyba, saját jogán a társasággal szemben semmiféle igényt nem érvényesíthet.

Amennyiben a házastárs külön vagyonából alapítja a társaságot, illetve vesz részt az alapításban, vagy külön vagyonból szerez üzletrészt, az megtartja külön vagyoni jellegét. Külön vagyonnak minősül ugyanis a külön vagyon értékén szerzett vagyontárgy, még akkor is, ha ahhoz a különvagyonnal rendelkező házastárs az életközösség fennállása alatt jut hozzá. Külön vagyon lesz az öröklés, ajándékozás útján szerzett üzletrész is.⁷

A házassági életközösség megszűnésekor a vagyonközösség is véget ér, bármelyik házastárs követelheti a közös vagyon megosztását.⁸

Követelmény, hogy a házastársak vagyonrészét a házassági életközösség megszűnését követően, a meglévő közös vagyonból lehetőleg természetben kell kiadni.⁹ A *Javaslat* szövege szerint a vagyonközösséghez tartozó közös tulajdoni tárgyak megosztása során a közös tulajdon megszüntetésének szabályait kell alkalmazni azzal, hogy a természetbeni megosztásnak nincs helye, ha valamilyen házastárs azt ellenzi (60. § (2) bekezdés).

A házastársi közös vagyon megosztása nem csak a meglévő vagyontárgyaknak a felek közötti elosztását jelenti, hanem a megtérítési igények rendezését is. Maga a megosztás történhet a felek közötti megállapodással vagy bírói ítélettel. A felek közötti megállapodás is lehet peres (bíróság által jóváhagyott egyezség) vagy peren kívüli. A házastársi közös vagyon megosztásánál általános elv az egységesség és véglegesség kívánalma, ezért a házassági vagyoni jogi igényeket általában nem lehet csupán egy vagy több vagyontárgyra (pl. csak üzletrész vonatkozásában) érvényesíteni, hanem fel kell deríteni a házastársak teljes vagyoni helyzetét, a házastársak egyezségének, vagy a bíróság határozatának a közös vagyon egészére ki kell terjednie.¹⁰

A házassági vagyonközösség megszüntetése kérdésében a bíróság csak akkor tud érdemben határozni, ha a felek az ún. vagyonmérleget benyújtották.¹¹

Speciális helyzetet teremt a házastársi közös vagyon megosztása a közös vagyonhoz tartozó üzletrészt illetően, egyrésztől az üzletrész értékének meghatározása¹², másrésztől a megosztás módja miatt. A *Javaslat* rögzíti, hogy annak meghatározásánál, hogy a vagyonmegosztás során egyes vagyontárgyak

melyik házastárs tulajdonába kerüljenek, a bíróság elsősorban a házastársak egyező nyilatkozatát veszi figyelembe, ennek hiányában a célszerűség, az arányosság és a méltányosság elvei alapján dönt (61. § (1) bekezdés).

A házastársi közös vagyon megosztása történhet a társaság szempontjából tagváltozást nem eredményező módon, illetve úgyis, hogy társasági jogilag tagváltozás következik be. Ez utóbbi megoldást a *Javaslat* csak akkor tartja elfogadhatónak, ha a nem tag házastárs részesedése a házastársi közös vagyonból más módon nem adható ki. (60. § (3) bekezdés).

Az alanyváltozást nem eredményező módon történő megosztást a témával foglalkozó szerzők, és az alakuló bírói gyakorlat egyaránt elismeri, ennek az *alábbiak a lehetőségei*:

- alkalmazható az ún. kompenzációs megoldás, amikor a tag házastárs üzletrészét megtartja, a nem tag házastárs vagyoni igényét valamely hasonló értékű vagyontárgy, vagyontárgyak kizárólagos tulajdonba adásával rendezik,
- alkalmas vagyontárgy hiányában, megfelelő ellenérték fejében is a tag házastárs kizárólagos tulajdonába adhatja azt a bíróság,
- a két fenti megoldás kombinációja is alkalmazható,
- a házastársak társasági jogilag is közös tulajdonban lévő üzletrésze esetén, a bíróság továbbra is közös tulajdonukban hagyhatja azt.¹³

A közös vagyon tagváltozást eredményező módon történő megosztásának lehetősége a szakirodalmat és az eljáró bíróságokat is megosztotta. Az elméleti jogviták alapja a Legfelsőbb Bíróság egyik eseti döntése volt, melyben a bíróság kiemelte, hogy a házastársi közös vagyonhoz tartozó egyes vagyontárgyak házastársak közötti megosztása csak oly módon történhet, amelyet, a külső jogviszonyban, az adott vagyontárgyra irányadó jogág szabályai lehetővé tesznek.¹⁴ A szerzők többsége úgy ítélte meg, hogy az alábbiakban felsorolt, tagváltozást eredményező, megosztási módokat a társasági jog nem teszi lehetővé, van és volt ezzel ellentétes vélemény is¹⁵, szükségből egyeseket ugyanakkor a bírói gyakorlat is alkalmazott.

A tagváltozást eredményező módon történő megosztás esetei

A nem tag házastárs kérelmére a bíróság társasági részesedést juttat, vagy a házastársak által kötött szerződés alapján szerez a nem tag házastárs társasági részesedést.¹⁶ A társasági részesedés megszerzése történhet részben, vagy

egészen. Amennyiben a házastárs csak részben szerez társasági részesedést, az üzletrész a házastársak közös tulajdonába kerül. A társasági részesedést a nem tag házastárs ekkor adásvételi szerződésen kívüli jogcímen szerzi meg. A tag házastárs önálló tagsági jogviszonya megszűnik, igaz a házastársak a társasággal szemben továbbra is egy tagnak számítanak. Jogaikat valamelyikük, mint közös képviselő gyakorolja. A változást a tagjegyzékbe be kell vezetni, meg kell határozni a közös képviselő házastársat, aki lehet az addig nem tag házastárs is.¹⁷

A házastársak házassági vagyonszövetségénél fogva fennálló közös tulajdonának megszüntetése a Csjt. 31. § (5) bekezdésére figyelemmel, a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával is történhet. Bár a Ptk. szabályainak megfelelő alkalmazása – eltérő családjogi rendelkezések hiányában – elsősorban a házastársi közös vagyont megosztó szerződésre, illetve az ingatlan közös tulajdonának a megszüntetésére vonatkozik, ez nem zárja ki, hogy a bíróság a házastársi közös vagyonhoz tartozó üzletrész közös tulajdonának megszüntetésénél is figyelemmel legyen e megszüntetési módokra, és az azzal párhuzamba vonható társasági jogintézményeket alkalmazza. A Ptk. 147. § értelmében, a közös tulajdon megszüntetését bármelyik tulajdonostárs követelheti. A közös tulajdon megosztásának lehetséges módjait a 148. § taglalja. E szerint sor kerülhet a természetbeni megosztásra, magához váltásra, továbbá, ha a közös tulajdon más módon nem szüntethető meg, illetve a természetbeni megosztás nem vezetne eredményre, a közös tulajdon tárgyait értékesíteni kell, és a vételárat kell a tulajdonostársak között megfelelően felosztani.

A családjogilag közös tulajdonú üzletrész természetbeni megosztása társasági jogilag az üzletrész felosztása útján mehet végbe.¹⁸ Ez a megoldás alkalmazható a társasági jogi értelemben közös tulajdonú üzletrész, illetve üzletrész-hányad tekintetében is, függetlenül attól, hogy az adott üzletrész a házastársak, mint társtulajdonosok egymással közös tulajdona, vagy a házastársak valamelyike és csak harmadik személyekkel közös tulajdona.

Nincs viszont szükség az üzletrész felosztására akkor, ha a korlátolt felelősségű társaságnak mindkét házastárs teljes jogú tagja és önálló üzletrészeik azonos névértékűek, a közös vagyonszövetség megosztása ekkor úgy történik, hogy az üzletrészek mindkét házastárs kizárólagos tulajdonába, tehát különvagyonába kerülnek.

Az üzletrész felosztását a Gt. új rendelkezései a házastársi közös vagyonszövetség

megosztása esetén is lehetővé teszik.¹⁹ Eddig a társasági jog az ezen a jogcímen történő megosztást nem ismerte, a passzussal társasági jogi értelemben is deklarálva lett a családjogilag házastársi közös tulajdonú üzletrész. Engedmény, hogy a felosztáshoz – más jogcímeikkel ellentétben – nincs szükség a taggyűlés hozzájárulására.²⁰ A törvény tartalmaz viszont egy több okból is megkérdőjelezhető előírást. E szerint ilyenkor a tagokat, a társaságot, vagy a taggyűlés által kijelölt személyt, ebben a sorrendben, elővásárlási jog illeti meg. Tartalmilag ez azt jelentené, hogy az üzletrész felosztását és az ennek során kialakított új üzletrészeknek a nem tag házastárs tulajdonába adását átruházásnak, ezen belül is adásvétel jogcímen történő átruházásnak kellene tekinteni. Ezt látszik erősíteni a következő eseti döntés: *A házastársi vagyonszösségbe tartozó üzletrész megosztására irányuló olyan megállapodás, amely társasági jogi szempontból tagváltózt eredményez, külső, harmadik személy részére történő átruházásnak minősül.* (BDT 2007. 1572.)

Ugyanakkor a Gt. kifejezetten rögzíti a nem tag házastársnak a házastársi közös szerzésen alapuló igényével kapcsolatban, hogy arra az üzletrész adásvételi szerződésen kívüli jogcímen történő átruházásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A Legfelsőbb Bíróság korábban, egy jogeset kapcsán²¹ kifejtette, hogy az adásvétel különös nemeként szabályozott elővásárlási jog kizárólag adásvételi szerződés esetén gyakorolható, üzletrész átruházáson ilyen esetben adásvételi szerződés alapján történő átruházást kell érteni.

Az elővásárlási jog gyakorlásához szükséges a vételi ajánlat teljes terjedelmű közlése, ami e megoldás alkalmazásakor azt jelentené, hogy a nem tag házastársnak vételi ajánlatot kellene tennie, annak ellenére, hogy nem venni akar, hanem a családjogi tulajdonszerzését társasági jogilag legitimálni. Valójában nem történik származékos tulajdonszerzés, hiszen a családjog által deklaráltan tulajdonos nem tag házastárs tulajdonjogának társasági jogi realizálása történik meg az üzletrész megosztás útján újonnan kialakított üzletrész megszerzésével; a társasági jogilag is közös üzletrész megosztása esetében pedig egy, a társasági jog által is biztosított, „technikai” rendezésről van szó. Sántít a szabály abban a vonatkozásban is, hogy csak a házastársi közös vagyon megosztása esetén illeti meg az arra jogosultakat „elővásárlási jog”, átruházás, jogutódlás, öröklés jogcímen történő felosztás esetén nem.

Álláspontunk szerint, az elővásárlási jog biztosításának előírása mind polgári jogi, mind társasági jogi szempontból következetlen.

Nincs mód ugyanakkor a házastársi közös vagyonhoz tartozó üzletrész megosztására, ha a társasági szerződés az üzletrész felosztását kizárja²², vagy a törzsbetét legkisebb mértékére vonatkozó rendelkezések – az egyes törzsbetétek mértéke nem lehet kevesebb százezer forintnál²³ – nem teszik lehetővé.²⁴

A bírói gyakorlatban felmerült az a megoldás is, hogy a közös vagyonhoz tartozó üzletrész tekintetében a házastársak vagyonszövetsége oly módon kerüljön megszüntetésre, hogy a tag házastárs üzletrészét a bíróság – megfelelő ellenérték fejében – a nem tag házastárs tulajdonába adja (magához váltás). A nem tag házastárs általi magához váltást a szakirodalom hosszú ideig elvetette, illetve vita bontakozott ki ezen megoldás jogszerűsége körül.²⁵

A tag házastárs tulajdoni hányadának a nem tag házastárs általi magához váltása a házastársak közötti, belső jogviszonyban, a közös tulajdon megszüntetését eredményezi, a társaság viszonyában önálló üzletrész esetén, az üzletrész adásvételi szerződésen kívüli jogcímen történő átruházását valósítja meg. Ekkor a társaság tagjainak személyében változás következik be, hiszen az addig tag házastárs tagsági viszonya megszűnik, a nem tag házastárs pedig üzletrészszerzése folytán, a társaság tagjává válik.

Az új Gt., véget vetve a kapcsolódó jogvitáknak, rendelkezik az üzletrész nem tag házastárs általi magához váltásának lehetőségéről. Ha a tag az üzletrészét házastársi közös vagyonból szerezte, akkor a bíróság a házassági vagyoni jogi perben a nem tag házastársnak – kérelmére – az üzletrész adásvételi szerződésen kívüli jogcímen történő átruházására vonatkozó szabályok szerint juttathat társasági részesedést. Az üzletrész adásvételi szerződésen kívüli jogcímen történő átruházására vonatkozó szabályok irányadóak akkor is, ha a nem tag házastárs a tag házastárssal kötött szerződés alapján szerzett jogcímet társasági részesedés megszerzésére.²⁶ A törvény hangsúlyozza, hogy nem adásvétel címén történő átruházásról, hanem önálló szerzési jogcímről van szó, így természetesen ekkor sem érvényesülhet az elővásárlási jog.

Akadályozhatja a magához váltást, ha a társasági szerződés – a Gt. 126. § (2) bekezdésén alapulva – az üzletrész adásvételi szerződésen kívüli jogcímen történő átruházását kizárja, vagy korlátozza, illetve ha a törvény 126. § (1) bekezdésén alapuló felhatalmazással élve, a tagok az üzletrész átruházását a társaság beleegyezéséhez köthették. A társaság beleegyezésének hiányában, illetve a társasági szerződés kizáró, vagy korlátozó rendelkezése esetében, a házastársi közös vagyon megosztása ily módon nem mehet végbe, végső soron a nem tag

házas társ csak az üzletrész értékének elszámolását igényelheti a tag házas társal szemben.

Az új rendelkezések lehetővé teszik – a gyakorlatban egyébként bevett azon megoldást –, hogy a házas társi vagyonközösséghez tartozó üzletrész házas társak közötti megosztása – a házas társak közötti szerződésen vagy a bíróság jogerős ítéletén alapulva – az üzletrész értékesítése útján történjen.²⁷ Nem szabad figyelmen kívül hagyni viszont ekkor a törvény 123. § (1) és (2) bekezdésében szabályozott elővásárlási jogot, illetve azt, hogy az üzletrészt harmadik személyre csak akkor lehet átruházni, ha a tag a törzsbetétét teljes mértékben befizette. E megoldás gátja lehet, ha a társasági szerződés a kívülálló személyre történő átruházást a társaság beleegyezéséhez, vagy egyéb feltételhez köti, vagy más módon korlátozza.²⁸

Összegzőként elmondható, hogy a társasági jog reagálva a házas társi vagyonközösség megosztása során a korlátolt felelősségű társasági üzletrész tekintetében – jogi szabályozás hiányában – kialakult vitatható bírói gyakorlatra, az ebből fakadó jogbizonytalanságra, és kibontakozó jogirodalmi vitákra, a legvitatottabb kérdések vonatkozásában tiszta helyzetet teremtett, segítve ezzel a jogalkalmazás egységesítését. Az újonnan rögzített társasági jogi rendelkezések – egy kivételével – egyértelműek, alkalmazhatók, ténylegesen a gyakorlatban már elterjedt megoldásokat legitimálják.

A fenti szabályok ismertetésén túl szükséges megemlíteni, hogy a Gt. a közkereseti társaság, betéti társaság és részvénytársaság vonatkozásában is állapított meg házassági vagyoni jogi kérdéseket rendező szabályokat. Mindhárom társaság esetében – jellemzőjükből fakadóan – szűkebb terjedelemben, csak a tag házas társ tulajdoni hányadának a nem tag házas társ általi magához váltása a házas társi közös vagyon megosztása jogcímén került rendezésre.

II. A KORLÁTLAN FELELŐSSÉGŰ TAG HÁZAS TÁRSÁNAK CSALÁDJOGI FELELŐSSÉGE

Jelenleg még elterjedt családi vállalkozási forma a betéti társaság, ami sikerét épp annak köszönheti – a közkereseti társasággal szemben –, hogy itt elegendő egyetlen tagnak, a beltagnak korlátlan, mögöttes tagi felelősséget vállalnia, akár egy, vagy több tag korlátozott tagi felelőssége mellett. Az új társasági jogi szabályozás – értve ez alatt a cégalapításra vonatkozó szabályokat is – megkönnyítette formailag, pénzügyileg, eljárásai költségeiben a korlátolt felelősségű

társaságok létrehozását, továbbá a működtetés is olcsóbbá vált, az egyszemélyes kft-nél, alapesetben, nincs szükség könyvvizsgálóra. E változások várhatóan azzal járnak, hogy a jövőben céget alapítók inkább a kft. vállalkozási forma mellett döntenek majd, azonban a már létrejött betéti társaságok, közkereseti társaságok maradnak, az EVA-nak²⁹ és az átalakulással járó bonyodalmaknak köszönhetően.

A probléma ott gyökerezik, hogy a házastársak felelősségét, valamelyikük gazdasági társaságban történő részvétele esetén – figyelemmel sajátos, egymás közti jogviszonyukra – nem csak a Gt., hanem a családjog szabályai is befolyásolják.

A házastársak közös vagyon körében kötött szerződésekért, harmadik személyekkel szemben, fennálló felelősségét illetően a Csjt. 30. §-a tartalmaz rendelkezéseket, az alábbiak szerint:

(2) *„bármely házastársnak a vagyonközösség fennállása alatt kötött,..... visszterhes ügyletét a másik házastárs hozzájárulásával kötött ügyletnek kell tekinteni, kivéve, ha az ügyletkötő harmadik tudott, vagy a körülményekből tudnia kellett arról, hogy a másik házastárs az ügyletkez nem járult hozzá.”*

(3) *„az előbbi rendelkezések alapján a másik házastárs felelőssége a házastárs által kötött ügyletekért harmadik személlyel szemben a közös vagyomból reá eső rész erejéig áll fenn.*

Az idézett törvényszöveget értelmezve láthatjuk, hogy kizárólag visszterhesség esetén érvényesül a vélelem arra vonatkozóan, hogy a házastárs a megkötött ügyletkez hozzájárult, az ügyletkötő házastárs a teljes vagyonával, azaz külön vagyonával és a közös vagyomból ráeső résszel is felel, az ügyletkezben részt nem vevő házastárs felelősségének mértéke csak a közös vagyomból reá eső rész erejéig áll fenn.

Körös András véleménye, hogy „szükséges a közös vagyon vélelmének törvényi rögzítése, amely a házastársak birtokában lévő vagyont – az ellenkező bizonyításig – közös vagyonnak tekinti, valamint a hitelezők védelmében annak kimondása, hogy a házastárs felelős a másik házastárs által a közös vagyon körében kötött ügyletkezért.”³⁰

A bírói gyakorlat – más összefüggésben ugyan – a társasági szerződést visszterhes szerződésnek tekinti. Ezen alpból kiindulva az egyik házastárs mögöttes, korlátlan felelősséget eredményező társasági tagsága (kkt-tagság, bt-beltagság), illetve a hitelezők irányában fennálló felelőssége, a családjogi

szabályok alapján, kihat a másik, tagsággal nem rendelkező házastársra. Vélemelt, hogy a beltág házastárs társasági szerződés aláírásával tett kötelezettségvállalása a nem tag házastárs hozzájárulásával történt. Megjegyezzük, hogy a Gt. jelenlegi szabályai a társasági részesedés ajándékozását, öröklését is lehetővé teszik, ekkor a társasági részesedés a házastárs különvagyónak minősül.

Érdekesebb helyzet áll elő, ha az egyik házastárs a betéti társaság beltagja, a másik házastárs ugyanakkor kültagja. A felek felelőssége társasági jogi értelemben eltérően alakul, korlátlan és korlátozott, azaz a kültag – főszabály szerint – nem felel a társasági vagyonból nem fedezhető tartozásokért. Ugyanakkor a kültag házastárs a családjogi szabályok értelmében nem csak a vagyoni betétjének erejéig felel, hanem a házastársi közös vagyonból ráeső résszel is.³¹ Családjogi felelőssége túlterjeszkedik a társasági jogi felelősségen.

Azzal az intencióval egyetértünk, hogy amennyiben az egyik házastárs a házassági vagyonközösség intézményének következtében részesedik a visszterhes ügyletekből befolyó jövedelemből, részesedjék a vállalkozást terhelő tartozásokból és kötelezettségekből is, azzal azonban, hogy a bírói gyakorlat a társasági szerződést e vonatkozásban is visszterhes szerződésként fogja fel, nem tudunk maradéktalanul egyet érteni. Véleményünk szerint a társasági szerződést nem szabad leegyszerűsíteni, egyes elemeket kiragadva, és önállóan értelmezve, a visszterhesség általános kategóriájára. A Ptk. által vélelmezetten a felek szolgáltatást azért nyújtanak, hogy annak ellenében maguk is ellenszolgáltatáshoz jussanak.³² A szolgáltatás és ellenszolgáltatás e szerződések fogalmi eleme. Vannak szerződések, amelyek nem címkézhetőek az ingyenesség, vagy visszterhesség cédulájával, mint az együttműködési szerződések, szindikátusi szerződések, organizációs szerződések, stb. A szakirodalom a társasági szerződést organizációs szerződésnek tekinti. „... a társasági szerződés – tipikus esetben többalanyú-többoldalú organizációs szerződésként – polgári jogi szerződés. Ebből a szempontból a magyar jogban a társasági szerződéssel egyenlő értékű ...az alapító okirat.....”³³ Ez a szerződés az alapítóktól elkülönült jogalanyt hoz létre. A társasági szerződés szervezeti kereteket biztosít tagjainak, gazdasági célkitűzéseik megvalósításához. A társasági szerződésben a „visszterher” sajátosan jelenik meg, a tag vagyoni hozzájárulása ellenében társasági tagsági jogokat kap, azonban ez nem egyszerűen szolgáltatás és ellenszolgáltatás kérdése, a szerződés célja és tartalma nem ez, a tagsági jog a mű-

ködtetéshez és az irányításhoz elengedhetetlen. Magának a gazdasági társaság fogalmának sem eleme a szolgáltatás és ellenszolgáltatás, a gazdasági társaság a tagok által üzletszerű gazdasági tevékenység vagy jövedelemszerzésre nem irányuló, nonprofit tevékenység ellátására létrehozott, a tagoktól elkülönült, önálló jogalany amelynek a tevékenységhez szükséges induló vagyont a tagok bocsátják a társaság rendelkezésére.³⁴

Célszerű lenne a jelenlegi családjogi szabályozást – ha fenn kívánjuk tartani az említett jogi konzekvenciákat – úgy megfogalmazni, hogy az külön értelmezés nélkül is, kifejezetten vonatkozzon a társasági szerződésekre. Ez egyértelművé tenné a Gt. 108. § (1) bekezdésének azon fordulatát, hogy a „kültag csak a társasági szerződésben vállalt vagyoni betétje szolgáltatására köteles, a társaság kötelezettségeiért azonban – a törvényben (itt a Gt. nem az e törvényben kifejezést használja) meghatározott kivétellel – nem felel.”

A leírtakra figyelemmel ki kell térnünk arra, hogy vajon a házastárs ki tudja-e zárni felelősségét a másik házastárs által, a közös vagyon körében kötött visszterhes ügyletek vonatkozásában?

A Csjt. második novellája lazított a korábbi törvényi szabályozáson, a 27. § (2) bekezdése szerint a házastársak egymás közti vagyoni viszonyaikat – a házassági életközösség tartamára – szerződéssel rendezhetik. *A szerződésben a Csjt. rendelkezéseitől eltérően határozhatják meg, hogy mely vagyon kerül a közös illetőleg a különvagyonba.* A szerződés érvényességéhez annak közokiratba, vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalása szükséges.

A házastársak vagyoni viszonyaikat tehát a házassági vagyoni szerződéssel a vagyonközösség időtartamára, a törvény rendelkezéseitől eltérően rendezhetik úgy, hogy meghatározzák mely vagyon kerül a közös, illetőleg a különvagyonba.

A novella miniszteri indokolása utalt arra, hogy a házassági vagyoni szerződés bevezetésének egyik indoka, lehetővé tenni, hogy az egyik házastárs gazdasági tevékenységéből eredő kockázatot és felelősséget a másik házastárs vonatkozásában a felek szerződéssel kizárják. A tételes jogi szabályozást megvizsgálva azonban láthatjuk, hogy a lehetőség behatárolt.

A házastárs a külön vagyonával szabadon rendelkezhet, az e körben tett jognyilatkozatok, és kötött szerződések vonatkozásában nem érvényesül a Csjt. 30. § (2) bekezdésén alapuló házastársi felelősség.

Összevetve a Csjt. idézett rendelkezéseit, megállapíthatjuk, hogy a házassági

vagyonjogi szerződésnek tárgya nem lehet önállóan a Csjt. 30. § (2) bekezdésen alapuló vélelemből fakadó felelősség kizárása. A házastársak önmagában nem zárhatják ki a vagyontársaság körében kötött visszerhes ügyletben részt nem vevő házastárs felelősségét, az tartalmilag kizárólag úgy történhet, hogy a felek rögzítik, a szerződést a házastárs a külön vagyona körében köti, az ebből eredő hasznok és terhek is őt illetik.³⁵

A forgalom biztonságát és a házastársakon kívüli harmadik személyek védelmét lenne hivatott biztosítani a Csjt. 27. § (4) bekezdése, ami kimondja, hogy a házastársak a harmadik személyekkel kötött ügyleteik során kötelesek tájékoztatást adni arról, ha a szerződéssel érintett vagyontárgy valamelyikük külön vagyonába tartozik. Ez azért indokolt, mert a házastársak esetében kívülállók szempontjából is érvényesül a házastársi közös vagyon, és az ehhez kapcsolódó közös felelősség védelme, ha a házassági vagyoni szerződés a közös vagyont, ezáltal az azon alapuló felelősséget is kizárja, a kívülállók kielégítését megghiúsíthatja.

Az előírást levetítve a társasági jogra, ez azt jelenti, hogy a beltág házastárs a társasági szerződés megkötése során köteles a társaságot, illetve annak tagjait arról tájékoztatni, hogy vagyoni hozzájárulása az ő külön vagyonába tartozik. A Csjt. hallgat arról, hogy a harmadik személyek tájékoztatásának milyen formában kell történnie, és hogy a tájékoztatás elmulasztásának mi a jogkövetkezménye. Természetesen betéti, illetve közkereseti társaság esetében – figyelemmel a tag mögöttes felelősségére –, nem csak a házastárs és a társaság tagjai, hanem a társaság hitelezőinek vonatkozásában is relevanciája van, hogy a társaságban való részvétel külön vagyonhoz tartozó vagyoni eszközökből történt. Kívánatos lenne épp ezért e ténynek a nyilvános cégadatok közötti megjelenítése.³⁶

A házassági vagyoni szerződés megkötése utóbb, a társaság működése során is érintheti a társaság, illetve hitelezők érdekeit, ha annak célja a hitelezők kielégítési alapjának elvonása, egyes vagyontárgyaknak a másik házastárs külön vagyonába történő utalásán keresztül. A bírói gyakorlat a házassági vagyoni szerződések vonatkozásában is alkalmazza a fedezetelvonó szerződésekkel kapcsolatos szabályokat. Adott esetben rosszhiszeműnek minősül az adós házastársal házassági vagyoni szerződést kötő másik házastárs, ha tudott, vagy a körülményekből tudnia kellett a követelés fennállásáról és ar-

ról, hogy a szerződés a hitelező követelésének kielégítési alapját részben vagy egészben elvonta. A hozzátartozóval kötött szerződés esetén a rosszhiszeműség vélelmezni kell.³⁷

III. A JAVASLAT EGYES RENDELKEZÉSEI A TÁRSASÁGI JOG SZEMÜVEGÉN ÁT

A *Javaslat* az eddiginél nagyobb terjedelmet szentel a házassági vagyonszösség szabályozásának. Figyelembe veszi a hosszú évek során kikristályosodott bírói gyakorlatot, sokszor a már bevált döntéseket emeli jogszabályi rangra. Szembeötlő a szabályozásban, hogy a házastársak által folytatott gazdasági tevékenységgel összefüggő házassági vagyonszösségi kérdéseket külön, kiemelten kezeli, olykor differenciáltan rendezi. A házassági vagyonszösségi szerződés tágabb teret enged a törvénytől való eltérésnek, a házastársak választhatják az ún. alternatív vagyonszösségi rendszerek szabályait is. Lehetőség van arra is, hogy a házastársak vegyítsék az egyes rendszerek megoldásait, így alakítva annak tartalmát egyéni elvárásaikhoz. A normaszöveg igyekszik megkönnyíteni a vállalkozásban, gazdasági társaságban részt nem vevő házastárs helyzetét, amikor lehetőséget ad a vagyonszösségi bíróság általi megszüntetésére, amennyiben a másik házastárs gazdasági tevékenységéből fakadó hitelezői igények veszélyeztetik a házastársi közös vagyonszösséget őt megillető részesedést.

Nem kívánjuk részletesen áttekinteni a *Javaslat* házassági vagyonszösségi fejezetét, mindössze néhány tervezett szabályra szeretnénk a figyelmet ráirányítani.

A *Javaslat* 43. § (2) bekezdése rögzíti a vagyonszösséghez tartozó vagyonszösségi tárgyak használata és kezelése körében, hogy *ha a házastárs szövetkezet vagy gazdasági társaság tagja (részvényese), tagsági (részvényesi) jogait önállóan, házastársa hozzájárulása nélkül gyakorolhatja abban az esetben is, ha vagyoni hozzájárulását a házastársi közös vagyonszösségből biztosították.*

A szövetkezet vagy gazdasági társaság működésének eredményességéről azonban a házastársat rendszeresen tájékoztatni kell.

Társasági jogi szempontból nézve a bekezdés által deklarált, a tag házastársat illető önálló tagsági (részvényesi) joggyakorlás kimondása hangsúlytalan, hiszen a Gt. jelenlegi rendelkezései kizárólag a társaság tagjának, illetve meghatalmazottjának (legfőbb szerv ülésén történő részvétel esete) biztosítják e jogok gyakorlását, mindemellett a bírói gyakorlat is ugyanerre a következtetésre jutott.

Csüri Éva és Szabó Júlia kiemelik, hogy a házastársakat a házastársi közös

vagyon vonatkozásában megillető használat és kezelés joga fogalmilag egyébként is kizárt a szervezeti jellegű tagsági jogok (taggyűlésen való részvétel, szavazás joga, stb.) vonatkozásában.³⁸

A társaságok tagjainak azonban szervezeti és vagyoni jogaik gyakorlásán túl joguk van, valamennyi társasági forma esetében, rendelkezni társasági részesedésükkel. Felmerül hát a kérdés, hogy a *Javaslat* 43. § (2) bekezdésében biztosított önálló joggyakorlás joga kiterjed-e a házastársi közös vagyonhoz tartozó társasági részesedés feletti rendelkezésre is? A felvetés azért is indokolt, mivel változatlanul előírás, hogy a közös vagyonnal csak közösen, vagy a másik házastárs hozzájárulásával rendelkezhetnek, az 50. § külön hangsúlyozza, hogy közös vagyontárgyat vagyoni hozzájárulásként gazdasági társaságba csak a házastárs hozzájárulásával lehet bevinni, az 51. § szerint pedig a hozzájárulás nélkül kötött szerződésre a fedezetelvonó szerződés szabályait kell alkalmazni. Nem szól viszont a családjogilag házastársi közös tulajdonban álló társasági részesedés feletti rendelkezésről. A választ csak a *Javaslat* szövegéhez fűzött indoklásból és az eseti bírósági döntésekből lehet kikövetkeztetni.

A *Javaslat* 50. §-hoz fűzött indoklásban olvashatjuk, hogy a házastárs kifejezett hozzájárulására azért van szükség, mert ha a közös vagyontárgy valamely gazdálkodó szervezet vagyonának részévé válik, onnan már kivonni, azzal rendelkezni csak az adott gazdálkodó szervezetre vonatkozó jogszabály alapján – a tagsági jogok gyakorlásának keretei között – lehet, amelybe a nem tag házastársnak már nincs semmiféle beleszólása.³⁹ A témakörben született több eseti döntés konklúziójából most csak egyet idézünk: "A kft. üzletrész a házastársak belső viszonyában a házastársi közös vagyonhoz tartozik. A társasággal szembeni külső viszonyban azonban a kft-tag házastárs gyakorolhatja a tagsági jogokat, és rendelkezhet érvényesen – a másik házastárs hozzájárulása nélkül – az üzletrész átruházásáról." (BDT 2005. 1124.)

A kettő egybevetéséből megállapíthatjuk, hogy a 43. § (2) bekezdésében kimondott tag házastársat illető önálló joggyakorlás kiterjed a családjogilag házastársi közös tulajdonban lévő társasági részesedéssel történő rendelkezésre is.

A működés eredményességéről történő rendszeres tájékoztatási kötelezettség előírása ragyogóan hangzik a nem tag házastárs szempontjából, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy az eredményesség nem csak a jövedelmezőséget, hanem a veszteségek alakulását is takarja. A nem tag házastárs e jogát, ami

egyben a tag házastárs kötelezettsége, átengedve a társasági jog prizmáján, láthatjuk, hogy a ragyogás megkopik.

A társaság tagja a legfőbb szerv ülésein és a vezető tisztségviselőktől kapott információk alapján, vagy épp vezető tisztségviselőként tud tájékozódni a működés eredményességéről. Maga a taggyűlés nem állandóan működő, hanem szükség szerint aktív szerv, melynek bár a legfontosabb stratégiai kérdések a hatáskörébe tartoznak, mégis legtöbbször formálisan működik, évente egyszer ülésezik, amikor a számviteli törvény szerinti kötelező éves beszámoló elfogadásáról kell határozni. A tag (különösen a tőkeegyesítő társaságok esetében) gyakran csak ekkor szerez tudomást a társaság működésének eredményességéről. A társaságok egyébként kötelesek éves beszámolójukat nyilvánosságra hozni, amely bárki számára hozzáférhető, így a nem tag házastárs számára is. A tagok a vezető tisztségviselők útján is tájékozódhatnak a társaság ügyeiről, a társaság üzleti könyveibe és irataiba betekinthetnek, joggyakorlásuknak azonban rendeltetésszerűnek kell lennie, és nem sértheti a gazdasági társaság méltányos üzleti érdekeit, illetve üzleti titkait, e joggyakorlás a nem tag házastárs által nem kikényszeríthető. Ha a tag egyben vezető tisztségviselő is, ugyan több információval bír, azonban a Gt. 27. § (1) bekezdése alapján az üzleti titkot kötelees megtartani, ami lényegében leszűkíti a nem tag házastárs tájékoztatáshoz való jogát.

Így nézve elmondhatjuk, hogy a nem tag házastárs tájékoztatáshoz való joga nem közvetlenül, hanem tag házastársán keresztül érvényesül, és az inkább a házastársak harmonikus kapcsolatán, a másik házastárs együttműködési készségén, a tag házastárs aktivitásán múlik, mintsem a tételes jogi szabályozáson.

Figyelmet érdemelnek a *Javaslat* házastársi közös vagyonnal történő rendelkezésre irányadó egyes szabályai is.

A 46. § (1) bekezdése szerint „bármelyik házastársnak a vagyonközösség fennállása alatt a közös vagyonra kötött visszerthes szerződését – ha a törvény másként nem rendelkezik – a másik házastárs hozzájárulásával kötött szerződésnek kell tekinteni, kivéve, ha a szerződést kötő harmadik személy tudott vagy a körülményekből tudnia kellett arról, hogy a másik házastárs a szerződéshez nem járult hozzá. A házastárs hozzájárulását az 50. §-ban meghatározott esetekben nem lehet vélelmezni.”

A már említett 50. § kimondja, hogy „a házastárs a vagyonközösség fennállása alatt, valamint annak megszűnésétől a közös vagyon megosztásáig terjedő

időben a házastárs hozzájárulása nélkül nem rendelkezhet a házastársak közös tulajdonában lévő, a házastársi közös lakást magába foglaló ingatlannal, továbbá nem bocsáthat közös vagyontárgyat vagyoni hozzájárulásként gazdasági társaság vagy szövetkezet rendelkezésére.”

A szabályozás értelmében a házastársi vagyonközösséghez tartozó vagyontárgyak társaságba történő beviteléhez a másik házastárs kifejezett engedélyére van szükség. Az, hogy a hozzájárulásnak – az utóbb történő vitatás és az ennek eredményessége esetén alkalmazható jogkövetkezmények elkerülése érdekében – milyen formában kell történnie, arról a *Javaslat* hallgat. Álláspontunk szerint a vázolt hozzájáruló nyilatkozat olyan jelentőséggel bír, amely mindenképp megkívánja az írásbeliséget, akár teljes bizonyító erejű magánokirat, akár közokirat formájában, sőt a megsemmisülés, vagy elveszés kockázatának elkerülése érdekében, célszerű lenne a hozzájáruló nyilatkozatot a társaság létesítő okiratának tartalmaznia, amit a törvénynek rögzítenie kellene. A szerződés-mintával alapítható társaságok esetében a mintáknak a nyilatkozat megtételére lehetőséget kellene biztosítania, ez a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény mellékletének módosítását igényelné.

Fontos áttekinteni, hogy mi a jogkövetkezménye, ha a házastárs, e szigorú előírást megszegve, hozzájárulás nélkül, közös vagyonból alapít társaságot, vagy vesz részt annak létrehozásában?

A *Javaslat* 51. §-a rögzíti, *ha a házastárs a másik házastársnak a közös vagyonra kötött szerződéséhez nem járult hozzá és hozzájárulását vélelmezni sem lehet vagy a vélelem megdőlt, a hozzájárulás nélkül kötött szerződésre a fedezetelvonó szerződés szabályait kell alkalmazni.*

A *Javaslat* szövegezéséből az tűnik ki, hogy az 51. § átfogóan kezeli a hozzájárulás nélkül kötött szerződéseket – beleértve a társasági szerződést is –, egységes következményként utalva a fedezetelvonó szerződés szabályaira. A Szerkesztőbizottság indoklásában külön kitér erre.⁴⁰

A fedezetelvonás társasági szerződésre történő alkalmazhatóságát a Legfelsőbb Bíróság 1/2002. PJE határozata alapozta meg, az alábbiak szerint:

A társasági szerződés vagy alapító okirat, illetve ezek módosítása alapján a gazdasági társaság részére nyújtott vagyoni hozzájárulás a tulajdonjog átruházását eredményező visszerthes ügylet. A Ptk. 203. §-ában írt feltételek megvalósulása esetén a gazdasági társaság köteles tűrni, hogy a hitelező az átruházott

vagyoni betétből kielégítést keressen. A cégbejegyzés megtörténte, a társaság létrejötte tehát nem lehet jogi akadálya annak, hogy a társaság tagjának (részvényesének) hitelezője a Ptk. 203. §-ában írt jogcímen keresettel kérhesse a társasági szerződés (alapító okirat), illetve ennek módosítása alapján nyújtott vagyoni hozzájárulás relatív hatálytalanságának megállapítását, ha a hozzájárulás igényének kielégítési alapját egészben vagy részben elvonta, feltéve, hogy a szerző társaság (alapító) rosszhiszemű volt.

A társasági szerződés visszterhes szerződés, amelynek alapján a társaság tagjai (alapítója), részvényesei vagyoni hozzájárulást – pénzbetétet, illetve apportot – kötelesek a Gt. 12. §-a alapján a társaság tulajdonába adni és ennek ellenében a társasággal szemben vagyoni és személyes jogokat szereznek. A vagyoni hozzájárulást megszerző társaság, amely a társaság tagjaiból (alapítójából), részvényeseiből áll, rosszhiszeműség esetén köteles tűrni, hogy a tag hitelezője – a végrehajtás útján be nem hajtható – jogerős ítéleten alapuló követelését a tag által átruházott vagyoni hozzájárulásból elégítse ki. Amennyiben a vagyoni hozzájárulást megszerző társaság nem vagy nem csak természetes, hanem jogi személyből (személyekből) áll, annak rosszhiszeműsége – a szerződés fedezetelvonó jellegének ismerete vagy a körülményekből való felismerhetősége – az adós társaság és az elvont vagyont megszerző társaság közötti személyes összefonódás alapján ítéltető meg.

Albert Einstein Johannes Keplerről írott emlékezéseiben fogalmazta meg, hogy „...tisztán gyakorlatból nem származhatik megismerés, hanem csakis az elgondolt és megfigyelt összehasonlításból.”⁴¹

Vizsgáljuk meg, hogy a bírói gyakorlat által megfogalmazott jogi álláspont mennyire alkalmazható a házassági vagyonjog területén, figyelembe véve a társasági jogi szabályokat is.

A fedezetelvonás jogkövetkezménye az, hogy a társaság a házastárs vagyoni közösségi igényének a konkrét vagyontárgyból való kielégítését, a vagyontárgyra vezetett végrehajtást – érvényes szerzés ellenére – tűrni köteles.

Fenntartásaink a következők:

- dogmatikailag aggályos a társasági szerződés visszterhességének kimondása (erre fentebb részletesen utaltunk),
- a nem tag házastárs, mint hitelező számára lehetővé válik, hogy a társaság tulajdonába került, annak esetleg működéséhez elengedhetetlenül szük-

- séges vagyontárgyat elvonja, úgy, hogy legtöbbször – a vagyonközösségre figyelemmel – annak csak fele részben tulajdonosa,
- egyben ezzel más, – a társaság – hitelezőinek kielégítési alapját is elvonja,
 - bizonyítani kell a rosszhiszeműséget, hiszen ha a szerződés visszterhes, akkor ennek a feltételnek a fennállása szükséges,
 - a rosszhiszeműség bizonyítása elnehezül a több tagból álló társaság esetében, bizonyítani kell, hogy a többi tag tudott, vagy a körülményekből tudnia kellett a követelés fennállásáról és arról, hogy a szerződés a nem tag házastárs, mint hitelező követelésének kielégítési alapját részben vagy egészben elvonta,
 - alkalmazásának feltétele, hogy a társasági szerződést, mint fedezetelvonó szerződést, a követelés keletkezését követően kössék, azaz az életközösség megszakadását követően, amikor a közös vagyon megosztása során elszámolnak egymással a házastársak,
 - az életközösség fennállása alatt a nem tag hozzájárulása nélkül a társaság rendelkezésére bocsátott közös vagyontárgy tekintetében – utóbb, a törvényi feltételek megléte hiányában – a fedezetelvonó szerződésre vonatkozó jogkövetkezmény nem alkalmazható,
 - a társasági jogi és ezzel összhangban a végrehajtási szabályok valamennyi társaság esetén kínálhatnak egyszerűbb, „egylépcsős” megoldást a tag hitelezőjének követelése kielégítésére:

Kkt. és bt. esetén, a Gt. 98. §-a lehetőséget biztosít a hitelezőnek arra, hogy amennyiben követelésének fedezetéül csak az a vagyontárgy szolgál, amit a tag a társaság tulajdonába adott, és ő e vagyonhányadra végrehajtást vezetett, a tagot illető rendes felmondás jogát gyakorolja. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 132/A. § (1) bekezdése azt mondja, ha az adósnak a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságban vagyonrésze van, a végrehajtó tájékoztatja a végrehajtást kérőt arról, hogy az adós tag helyett a rendes felmondás jogát gyakorolhatja. Ha a végrehajtást kérő a felmondást tartalmazó nyilatkozatát a végrehajtónak átadta, a végrehajtó megküldi azt a gazdasági társaságnak, egyúttal az adósnak a társasággal szemben a tagsági jogviszony megszűnése miatt fennálló követelését lefoglalja.

Kft. és rt. esetében, az apportálás nem jelent feltétlenül vagyonvesztést, hiszen a tagot illető üzletrész, vagy részvény vagyoni értékkel bír és végrehajtható. Ezt támasztja alá a következő döntvény is: „Az apportálás önmagában

nem jelent fedezetelvonást. Az apport ellentétele ugyanis az üzletrész, amely változatlanul a hitelezők rendelkezésére áll”. (EBH 2000. 326)

A Vht. 131. § (1) bekezdése alapján a nyomtatott formában megjelenő részvényeket a végrehajtó értékesítés céljából befektetési szolgáltatónak adja át azzal, hogy az értékpapírt zárgondnokként kezelje, és a belőle származó jövedelmet utalja át a végrehajtói letéti számlára. Dematerializált értékpapír értékesítésével elsősorban a számlavezető befektetési szolgáltatót kell megbízni; ha ez nem lehetséges, bármely befektetési szolgáltató részére adható megbízás.

Arra is van lehetőség, a végrehajtást kérő kívánsága szerint, hogy az értékpapírt – a forgalmi korlátozására vonatkozó rendelkezésre tekintet nélkül – árverésen értékesítsék.

A Vht. 132. § (1) bekezdése alapján az adóst megillető üzletrészt a végrehajtó árverésen értékesíti.

A fedezetelvonásnál irányadó szabályok alkalmazása, mint jogkövetkezmény, egyes polgári jogi szerződések (adásvétel, ajándékozás) vonatkozásában és bizonyos élethelyzetek szemszögéből igazságos, sőt hatékony lehet, például, ha a házastárs által is lakott, házassági vagyoni jogi szempontból közös, de ugyanakkor a rendelkező házastárs tulajdonként nyilvántartott lakás kerül a gazdasági társaság tulajdonába, amivel így már a bennlakó házastárs rendelkezni nem tud.

Más kép bontakozik ki viszont, ha mindezt a társasági jogi szabályozás oldaláról vizsgáljuk; látható, hogy több szempontból is megkérdőjelezhető a vagyontárgyból történő közvetlen kielégítés lehetőségének általános fenntartása.

El kell gondolkodni azon, hogy a házassági vagyoni jogi viszonyok között tartható-e az, hogy számos, komoly családjogi joghatás fűződik egy jogegységi határozaton alapuló „vélelemhez” (visszterhesség), továbbá explanáció nélkül a két jogterület összefüggései nem átláthatóak? Nem szolgálná-e vajon hatékonyabban a jogalkalmazást, a mindkét jogterületet érintő szabályok expressis verbis lefektetése?

Megállapítható továbbá, hogy a fedezetelvonó szerződés szabályainak alkalmazása, mint eszköz, nem újít teljes körű védelmet a kiszolgáltatót házastárs részére, ezért szükség lenne más szankciókra is, akár a Gt. és a Vht. által kínált más lehetőségekre történő utalással.

JEGYZETEK

- 1 A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 27. § (1) bekezdése.
- 2 Lásd erről bővebben: BH 1992. 465., BH 1988. 101.
A szerződésben részt nem vevő házastárs – az ingatlan-nyilvántartáson kívül – dologi hatállyal szerez tulajdonjogot. Ennek a törvényi vélelemnek a megalkotását éppen az tette szükségessé, hogy a külső jogviszonyokban a házastársi közös vagyon terhére kötött ügyletekben gyakran csak az egyik házastárs szerepel szerző félként. Így előfordulhat, hogy a megszerzett ingatlant az ingatlan-nyilvántartásban csak az egyik házastárs nevében tartják nyilván. Amennyiben a másik házastárs bizonyítja, hogy az ingatlan szerzése a házassági életközösség fennállása alatt történt, a tulajdonosként feltüntetett házastárs kizárólagos tulajdona csak akkor tekinthető valóznak, ha bizonyítani tudja, hogy az az ő különvagyonra. A bizonyítás sikertelensége esetén alaposnak kell tekinteni az igényt érvényesítő házastársnak azt a követelését, hogy az ingatlan-nyilvántartáson kívül tulajdonszerzése – házastársi vagyonközösség jogcímén – az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzést nyerjen az ingatlan 1/2 tulajdoni illetőségére.
- 3 Kertész Erzsébet: Titkos házasság Móra Könyvkiadó, 1985.
- 4 Gömöri Endre: Szupergazdagok Kozmosz kiadó 1981. 283. és 289. oldalak
- 5 BDT 1999. 66., BDT 1999. 40.
- 6 BDT. 40. számú jogeset, Veszprém M-i B. 1. Pf. 21149/1997/4.
- 7 A Csjt. 28. § (1) bekezdése értelmében a házastárs külön vagyonához tartozik:
- a házasságkötéskor megvolt vagyontárgy,
 - a házasság fennállása alatt öröklés jogcímén szerzett vagy ajándékba kapott vagyontárgy,
 - a személyes használatra szolgáló és szokásos mértékű, illetőleg mennyiségű vagyontárgy,
 - a külön vagyon értékén szerzett vagyontárgy.
- 8 Csjt. 31. § (2) bekezdése
- 9 Csjt. 31. § (3) bekezdése
- 10 PJD. VIII. 248.
- 11 A vagyonmérleg a közös és különvagyon tárgyainak, az adósságoknak és kötelezettségeknek, a jogoknak és követeléseknek olyan számbavétele és egyenlege, amelynek összesítésével kell az aktív és passzív közös vagyont, illetőleg a különvagyoni tárgyakat megállapítani és a házasfelek jutóját meghatározni.
- 12 Lásd erről bővebben: Dr. Csúri Éva: A gazdasági jog egyes kérdései a házassági vagyonjogban II. rész. In.: Ügyvédek Lapja 2003/1. szám 17-21. oldalak
- 13 Lásd erről bővebben: A családjog kézikönyve I. Kötet Szerkesztő: Dr. Kőrös András HVG-ORAC Kiadó Budapest, 1997.
- 14 Pfv.II. 23.316/1997. eseti döntés
- 15 Dr. Csúri Éva: Értékpapírok és társasági részesedések a házassági vagyonjogban HVG-ORAC Kiadó Budapest, 1999. 352-353. oldalak
- 16 Gt. 129. § (1)-(2) bekezdése
- 17 „Nem eredményez viszont társasági jogilag változást, ha az üzletrésznek eredetileg is több tulajdonosa volt, a tag házastárs is csak résztulajdonos, ilyen esetben a nem tag házastárs tulajdoni hányad szerzése a résztulajdonosok számát növeli, akik egyébként a társasággal szemben egy tagnak számíthatnak.” Dr. Csúri Éva: id. mű: 357. oldal
- 18 Ilyen esetben a nem házastárs üzletrészt két önálló üzletrészzé alakítják át, és az újonnan kialakított üzletrész a tag házastárs tulajdonába kerül.

- 19 Gt. 130. § (1) bekezdése szerint az üzletrész csak átruházás, a megszűnt tag jogutódlása és öröklés, valamint a házastársi közös vagyon megosztása esetén osztható fel.
- 20 Gt. 130. § (1) bekezdése értelmében a felosztáshoz – ha a társasági szerződés eltérően nem rendelkezik – a taggyűlés hozzájárulása szükséges. Nincs szükség a taggyűlés hozzájárulására a házastársi közös vagyon megosztása esetén történő felosztáshoz.
- 21 BH 1994 549 jogeset
- 22 Gt. 130. § (3) bekezdése
- 23 Gt. 114. § (4) bekezdése
- 24 Gt. 130. § (2) bekezdése
- 25 Lásd erről bővebben: Újváriné dr. Antal Edit: Házastársi közös tulajdon és a társaság alapítás problémái In.: Magyar Jog 1993/5., Dr. Csillag Gusztáv: Méltányosság érdekében törvénysértés? In.: Magyar Jog 7/1995.; Dr. Fekete László: Rendhagyó előkészítő irat a társasági vagyon és a házastársi vagyonközösség összefüggései tárgyában In.: Ügyvédek lapja 2/1997. 35-47. oldalak
- 26 Gt. 129. § (1)-(2) bekezdések
- 27 Gt. 129. § (3) bekezdése
- 28 Gt. 126. § (1)-(2) bekezdései, 123. § (1) bekezdése
- 29 Egyszerűsített Vállalkozási Adó
- 30 Kőrös András: A házassági vagyonjog korszerűsítésének elvi kérdései tanulmány In.: Polgári Jogi Kodifikáció III. évf. 2. szám 2001., 5. oldal
- 31 Lásd erről: A társasági törvény magyarázata (szerk.: Sárközy Tamás) Kiadja: KJK. Budapest 1993., 278. oldal
- 32 Bíró György: Kötelmi jog (közös szabályok, szerződés tan) Novotni Kiadó, Miskolc, 2004. 249. oldal
- 33 Dr. Sárközy Tamás: A „hibás” társaságról In.: Magyar Jog 2000. 12. szám, 705. oldal
- 34 Kisfaludi András: Társasági jog Complex Kiadó, Budapest 2007., 55. oldal
- 35 Némileg eltérő megközelítésben foglalkozik ugyanezzel a problémával Dr. Szűcs Gábor: A házastársi felelősségének formája és mértéke a másik házastárs gazdasági tevékenységéből eredő kötelezettségeiért c. cikkében In: Magyar Jog Fórum 1998. 2. szám 91-92. oldalak
- 36 Ugyanezen megoldást javasolja Szűcs Gábor id. mű 92. oldal
- 37 BH 2001. 62. jogeset
- 38 Csúri Éva és Szabó Júlia: Észrevételek az új Ptk. Családjogi Könyve Javaslatának a házassági vagyonjogra vonatkozó rendelkezéseivel (I. rész) In.: Polgári Jogi Kodifikáció 2007. IX. évf. 5. szám 14. oldal
- 39 Szerkesztőbizottsági javaslat: id. mű 11 oldal
- 40 Szerkesztőbizottsági javaslat: III. Könyv: Családjog VI. cím: Házassági vagyonjog In.: Polgári Jogi Kodifikáció 2006. VIII. évf. 1. szám, 11. oldal
- 41 Albert Einstein: Hogyan látom a világot? Gladiátor Kiadó, Budapest, 1994., 140. oldal